

Література

1. Гайдуцький А.П. Підвищення інвестиційної привабливості інфраструктури аграрного сектора / А.П. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 99-106.
2. Єфанов В.А. Роль обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі аграрного ринку / В.А. Єфанов // Сучасні проблеми економіки сільського господарства та АПК [Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.]. – Суми: СНАУ. – 2003. – Ч. 2. – С. 242-244.
3. Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США / В.В. Зіновчук. – К.: Логос, 1996. – 220 с.
4. Малік М.Й. Кооперативні відносини в аграрному секторі / М.Й. Малік, В.В. Зіновчук // Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / За ред. П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина. – К., 1996. – С. 363 – 385.
5. Про кооперацію. – Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Розвиток різноукладності на селі: особливості, проблеми : научное издание / За ред. В.В. Юрчишина. - К. : [б. и.], 2004. - 444 с.
7. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: практ. посібник. – К. : Аграрна освіта, 2009. – 128 с.
8. Стегура В.В. Проблеми інфраструктурного забезпечення АПК України / В.В. Стегура // Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 118-122.

УДК 658.14:005.336.1

Ващенко Н.В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Гашкова Ю.І.
Донецький національний університет
економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Вітчизняна економіка все більше набуває ринкового характеру, при цьому підприємства для оцінки своєї діяльності продовжують застосовувати лише стандартні методики фінансового аналізу, що базуються на розрахунках коефіцієнтів фінансової стійкості, платоспроможності та інших стандартних показниках фінансової діяльності. Власники підприємств, навіть маючи достатній обсяг цінної інформації про фінансово-господарську діяльність свого підприємства, як правило її не враховують при підготовці стратегічних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства знайшли своє відображення в працях вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців: Бланка І.А., Ковальова В.В., Подолякіна В.І., Виноградського М.Д., Власова Н.В., Горбачука Ю.А., Кушніра Н.Б., Росса С., Брейлі Р., Брігкхему Ю., Ван Хорну Дж.К. та ін. Вони пропонують різні методи оцінки ефективності, а саме збалансовану систему показників [8], інтегральну і рейтингову оцінку [6], факторний аналіз [4] та набори аналізу окремих груп показників ліквідності [5], платоспроможності [7] і т.д. На нашу думку, при аналізі ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, недооцінюються візуальні методи, основні з них: діаграма Парето, діаграма Ісікави та ін. Дані методи становлять систему причинно-наслідкових зв'язків, що можуть значно полегшити процес виявлення проблем. Усі вказані вище методи розглядають одне питання з різних аспектів окремо, не маючи при цьому взаємозв'язку.

Постановка завдання. Дослідження пов'язане з удосконаленням візуального представлення впливу тих чи інших факторів на результативний показник, а також на впровадження комплексного підходу до аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, у якому поєднано декілька методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із основних критеріїв ефективності використання фінансових ресурсів підприємства є рентабельність капіталу. Даний показник та вплив

факторів на нього розглянемо на прикладі приватного акціонерного товариства «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Сутність запропонованого комплексного підходу оцінки полягає у поєднанні таких методів як факторний аналіз, діаграма Парето та діаграма Ісікаві. Таким чином можна виявити, які саме фактори (показники) впливають на рентабельність капіталу підприємства, структурувати їх та представити отримані результати візуально. Факторний аналіз рентабельності призначений для виявлення та виміру кожного з показників, що впливають на її рівень [1]. У таблиці 1 виділені фактори, що впливають на рівень рентабельності капіталу.

Таблиця 1

Вихідна інформація для проведення факторного аналізу

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення, +/-	Темп зміни, %
Чиста виручка від реалізації	2284227	3015072	730845	132,00
Чистий прибуток	352188	116916	-235272	33,20
Оборотні активи (ОА)	1029843	1159446	129603	112,58
<i>у т.ч. дебіторська заборгованість</i>	347926	397131	49205	114,14
Позиковий капітал (ПК)	1768689	1647568	-121121	93,15
<i>у т.ч. короткострокові зобов'язання</i>	552221	371877	-180344	67,34
Власний капітал (ВК)	815801	1070182	254381	131,18
Капітал	2584490	2717750	133260	105,16

Джерело: [8]

Наступним етапом є формалізація факторів впливу на результативний показник [2].

$$P_{\text{капіталу}} = a \times b \times c \times d \times e \times f \times g = \frac{П_{ч}}{В_{рч}} \times \frac{В_{рч}}{ДЗ} \times \frac{ДЗ}{ОА} \times \frac{ОА}{КЗ} \times \frac{КЗ}{ПК} \times \frac{ПК}{ВК} \times \frac{ВК}{К} =$$

$$\frac{116916}{3015072} \times \frac{3015072}{397131} \times \frac{397131}{1159446} \times \frac{1159446}{371877} \times \frac{371877}{1647568} \times \frac{1647568}{1070182} \times \frac{1070182}{2717750} = 4,3\%$$

(1)

де a – рентабельність комерційна;

b – обіговість дебіторської заборгованості;

c – доля дебіторської заборгованості в оборотних активах;

d – коефіцієнт поточної ліквідності;

e – доля короткострокових зобов'язань у позиковому капіталі;

f – коефіцієнт фінансового левериджу;

g – коефіцієнт автономії.

У звітному році рентабельність капіталу ПрАТ «ВО «КОНТІ» складає 4,3%. Аналогічним чином було розраховано рентабельність капіталу попереднього року, його значення складало 13,63%. Факторний аналіз дає змогу розглянути розмір впливу кожного фактору.

Таблиця 2

Оцінка впливу факторів на рентабельність капіталу

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхил., +/-	Вплив фактору	
				позитивний	негативний
Рентабельність комерційна, %	15,42	3,88	-11,54		-10,20
Оборотність дебіторської заборгованості, об.	6,57	7,59	1,03	0,54	
Частка дебіторської заборгованості в ОА	0,338	0,343	1,08	0,05	
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,86	3,12	1,25	2,70	
Частка короткострокових зобов'язань в ПК	0,31	0,23	-0,09		-1,86
Коефіцієнт фінансового левериджу	2,17	1,54	-0,63		-1,41
Коефіцієнт автономії	0,32	0,39	0,08	0,85	
Рентабельність капіталу, %	13,63	4,30	-9,33		-9,33

Джерело: [8]

Зростання кількості обертів дебіторської заборгованості, її частки в оборотних активах, підвищення значень коефіцієнтів поточної ліквідності та автономії мали позитивний вплив. Негативний

вплив зумовлено значним зменшенням рівня комерційної рентабельності, а також зменшенням частки короткострокових зобов'язань у позиковому капіталі та зниженням коефіцієнту фінансового левериджу. Далі пропонується ранжування даних показників за принципом причинно-наслідкового зв'язку. Згідно методу Парето, 20% показників зумовлюють значення решти 80% [3]. Таким чином можна побачити, на які показники слід звернути увагу в першу чергу.

Побудова діаграми Парето розпочинається з підбору необхідних показників. Кожному з показників присвоюється бал фактору з урахуванням двох умов: по-перше, враховується темп росту показника, по-друге враховується спрямованість показника, тобто розподіл на стимулятори та дестимулятори. Наступним кроком є розрахунок частки фактору кожного балу, тобто структури кожного показника. Дані Парето виставляються методом накопиченого відсотка.

Таблиця 3

Вихідні показники для діаграми Парето

Показник	Бал фактору	Доля фактору	Дані Парето
Рентабельність комерційна, %	5	38,5	38,5
Частка дебіторської заборгованості в ОА	4	30,8	69,2
Оборотність дебіторської заборгованості, об.	2	15,4	84,6
Коефіцієнт автономії	2	15,4	100,0
Частка короткострокових зобов'язань в ПК	0	0,0	100,0
Коефіцієнт фінансового левериджу	0	0,0	100,0
Коефіцієнт поточної ліквідності	0	0,0	100,0
Сума	13		

Джерело: [6]

На основі розрахованої таблиці 3 побудована діаграма Парето. Отримані ранжовані показники розділяємо пунктирною лінією для отримання візуального результату, де перші 20% у даному випадку – показники, які забезпечують значення решти 80% показників, що розглядаються.

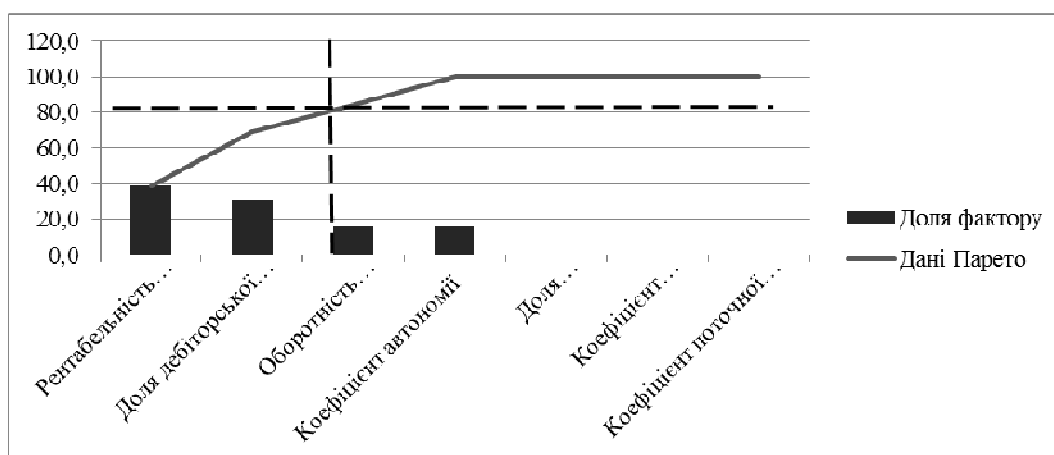

Рисунок 2. Діаграма Парето «Вплив факторів на рентабельність капіталу»

Джерело: [6]

Результати побудови діаграми Парето свідчать про те, що значення показника комерційної рентабельності та частка дебіторської заборгованості в загальній сумі оборотних активів підприємства зумовлюють значення решти показників, що розглядаються. Отже, при виявленні проблеми зниження рентабельності капіталу підприємства, перш за все, необхідно брати до уваги саме ці два показники. Розглянути кожен фактор впливу поелементно та представити результати візуально досить зручно за допомогою діаграми Ісікави. Діаграма Ісікави (cause-effect diagram, fishbone diagram) – це графічний інструмент, що дозволяє візуально та систематизовано аналізувати взаємозв'язки наслідків та причин [3]. Цінність даного методу полягає в категоризації та структуризації потенційних причин виникнення отриманого результату (рис. 3).

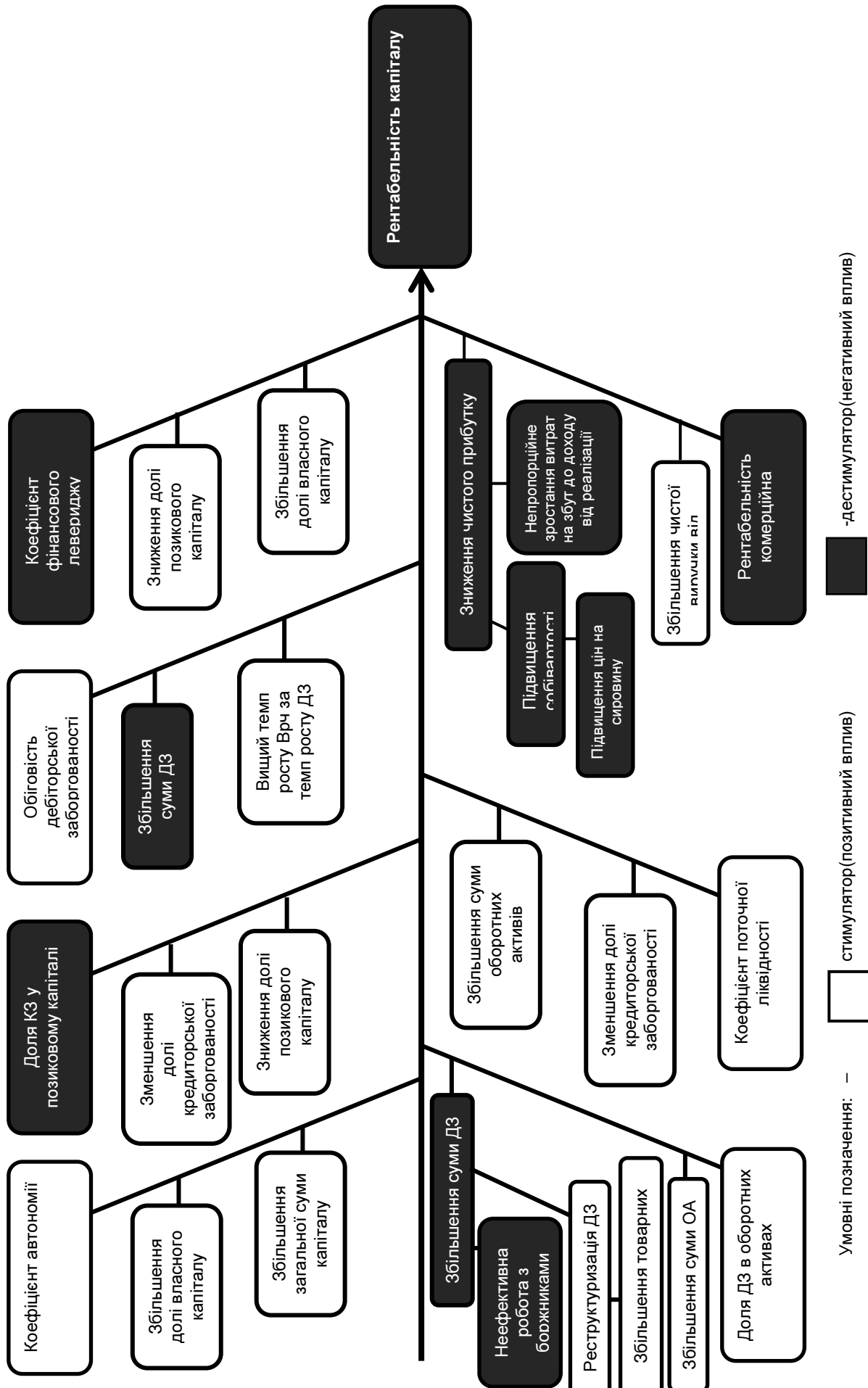

Рис. 3. Організаційно-економічна модель ефективності управління капіталом

Ми пропонуємо удосконалену діаграму, де поєднані як стимулятори, так і дестимулятори результативного показника. Таким чином можна одразу виявити основні проблеми та почати пошук шляхів їх ліквідації або ж зменшення їх впливу. При побудові діаграми Ісікави враховуємо результати факторного аналізу: колір показника залежить від характеру впливу на результат. Згідно діаграми Парето, враховується також пріоритетність показника комерційної рентабельності та частки дебіторської заборгованості в оборотних активах, тому дані показники розглянуті більш детально [6].

Висновки з даного дослідження. Отже, у результаті дослідження запропоновано комплексний підхід до оцінки факторів впливу на результативний показник, удосконалені методи аналізу причинно-наслідкових зв'язків. Методика була застосована при аналізі факторів впливу на рентабельність капіталу підприємства.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є доповнення та удосконалення розробленої методики з метою досягнення максимальної інформованості при прийнятті управлінських рішень на підприємстві.

Література

1. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств : підруч. / Бланк І.О., Ситник Г.В. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 780 с.
2. Виноградский М.Д. Менеджмент в організації: навч. посіб. для студ. екон. спец. вnz / Виноградский М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. – К. : КОНДОР, 2007. – 598 с.
3. Воскобоева О.В. Використання ПК у дослідженні економічної ефективності діяльності підприємства: учбово-методичний посіб. для студ. екон. спец. / О.В. Воскобоева, О.О. Антоненко. – Донецьк, ДонДУЕТ, 2000. – 30 с. (укр. мов.)
4. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства : навч. посіб. / Володькіна М.В. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 196 с.
5. Ковальов В.В. Фінансовий менеджмент: теорія і практика : навч. посіб. / Ковальов В.В. – М. : ТК Велбі, Вид-во Проспект, 2007. – 285 с.
6. Кравченко О.С. Формування бізнес-моделей підприємства : консп. лекц. для студ. екон. спец. вnz / Кравченко О.С. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2011. – 92 с.
7. Подолякін В.І. Основи економіки організації: вартість і структура капіталу : навч. посіб. / Подолякін В.І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 112 с.
8. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Микитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. – 158 с.

УДК 658:339.5:621(477)

Шелест Є.О.,
к.е.н., старший викладач кафедри економіки
та менеджменту промислових підприємств,
Хмельницький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Імідж України як великого експортера сталі, зернових та залізорудної сировини надзвичайно глибоко засів у свідомості сучасників і мало хто звертає увагу на те, що нашу країну за кордоном знають не в останню чергу через унікальну машинобудівну продукцію. Високотехнологічні турбіни, унікальне гірське і електротехнічне обладнання, авіаційна та космічна техніка - ось далеко не повний її перелік, завдяки якому про нас можуть думати не просто як про сировинний придаток розвинених країн. Щоправда, ці позиції не надто міцні і не надто довго їх вдасться утримувати, якщо з цією метою не докладати значних зусиль як з боку держави, так і з боку самих машинобудівників. Відтак, розробка теоретико-методичних засад побудови та реалізації механізму формування і використання експортного потенціалу машинобудівних підприємств, як ніколи, на часі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методологічних основ розвитку експортного потенціалу здійснили такі зарубіжні вчені: Грайпл Е.,